МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)
КПНЗ «КИЇВСЬКИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ,
КРАЄЗНАВСТВА ТА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ»

Альона МАЙДИБУРА

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО НАПРЯМУ
«ЮНІ СКАУТИ»

(початковий, основний рівні)

2 роки навчання

м. Київ – 2024

«Схвалено для використання в освітньому процесі»
Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 11.03.2024
(протокол № 1)

Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0009-2024

Автор: Майдибура Альона Василівна – т.в.о. заступника директора з навчально-виховної роботи, керівник гуртків КПНЗ «Київський центр дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання»

Рецензенти:

Тимчик Микола Валерійович – завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, професор

Коляда Ігор Миколайович – вчитель-методист, вчитель предмету «Захист України» та «Основи здоров'я» гімназії № 257 «Синьоозерна» м. Києва

Коломоєць Галина Анатоліївна – начальник відділу науково-методичного забезпечення підвищення якості освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, старший дослідник, Заслужений працівник освіти України

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сьогодні скаутська організація успішно діє в багатьох куточках України, дозволяючи багатьом дітям та підліткам самореалізуватися, знайти своє місце у суспільстві, вибрати правильні громадянські та життєві орієнтири. Дитина може вступити до скаутської організації у будь-якому віці, так як для різних вікових груп передбачені різноманітні скаутські методики, що відповідають психологічним, інтелектуальним та соціальним запитам дітей та юнацтва. У цьому полягає **актуальність** програми.

Гурток належить до військово-патріотичного напряму позашкільної освіти.

Програма розрахована для дітей 10–18–річного віку. Для зарахування до гуртка не потрібна спеціальна підготовка та знання: можуть бути прийняті усі бажаючі, які не мають медичного протипоказання, за згодою батьків та на підставі заяви.

Мета навчальної програми полягає у формуванні компетентностей за військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти, розвитку особистості на засадах принципів української національної та громадянської ідентичності, поваги до історії та традицій українського народу за допомогою скаутських методик навчання та виховання.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної, яка полягає в оволодінні знаннями про скаутську систему навчання та виховання;

практичної, яка передбачає формування спеціальних умінь та навичок зі скаутингу, туризму, орієнтування, домедичної допомоги тощо;

творчої, яка сприяє гармонічному розвитку особистості, виявленню та самореалізації здібностей дитини через виконання скаутських справ, особисту ініціативну діяльність; фізичному удосконаленню у відповідності до вікових та фізичних можливостей вихованців тощо.

соціальної, яка сприяє соціальній адаптації, формуванню відповідального ставлення до навколишнього середовища; усвідомленню історичних та культурних традицій рідного міста, краю, держави.

Програма за рівнями навчання розподіляється на початковий та основний, є дворічною з розрахунку 216 год. на рік (6 год. на тиждень).

Програма першого року навчання передбачає розвиток у вихованців пізнавальної зацікавленості навколишнім світом, знайомство зі спортивним туризмом та скаутингом, підготовку до вступу в скаути. Курс першого року навчання є пропедевтичним і не передбачає виділення окремих годин на перевірку засвоєних знань з тематичних розділів: контроль за здобутими знаннями здійснюється під час проведення практичних занять.

Програма другого року навчання спрямовує діяльність гуртка на глибоке засвоєння дітьми скаутських законів, оволодіння туристськими навичками, основами домедичної допомоги, набуття вмінь з «піонерингу» і готує бажаючих вихованців до вступу у скаути. Здобуті гуртківцями знання перевіряються під час проведення практичних занять (у тому числі під час екскурсій, походів).

Безпека життєдіяльності є наскрізною темою програмного матеріалу обох років навчання у гуртку, тому у навчально-тематичному плані відсутнє відведення окремих годин на засвоєння норм, правил безпеки життєдіяльності.

Навчання у гуртку не потребує спеціальної підготовки та знань. Навчальний матеріал програми адаптований до занять з вихованцями різного рівня підготовленості.

В основі організації освітнього процесу є науковість, синтез інтелектуальної і практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу.

Керівник гуртка, враховуючи рівень підготовки, вік та уподобання вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу, в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчального часу на вивчення окремих тем програми. Форми, методи роботи обираються керівником гуртка самостійно. Доцільним є проведення занять з використанням таких видів роботи, як квести, мозкові штурми, різноманітні вікторини, ігри, конкурси, екскурсії, походи тощо (змістом даної програми це передбачено).

Початковий рівень, один рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ. Розвиток скаутського руху в світі та в Україні	**2**	-	**2**
Розділ 1. «Таємничий ліс»	**11**	**23**	**34**
1.1. Туристський рюкзак	1	1	2
1.2. Техніка пересування та подолання природних перешкод	1	1	2
1.3. Домедична допомога	2	2	4
1.4. «Читання» слідів тварин	1	1	2
1.5. Читання карти	2	4	6
1.6. Організація туристського походу	2	8	10
1.7. Туристське спорядження: особисте, групове та спеціальне	2	6	8
Розділ 2. «Кам'яне місто»	**14**	**16**	**30**
2.1. Безпека дорожнього руху	2	2	4
2.2. Надзвичайні ситуації	1	1	2
2.3. Екологічні проблеми сучасності	2	4	6
2.4. Захист домашніх тварин	2	-	2
2.5. Безпека харчових продуктів	2	2	4
2.6. Вторинна переробка відходів	2	4	6
2.7. Особиста безпека	2	2	4
2.8. Безпека взимку	1	1	2

Розділ 3. «Давня планета»	**5**	**11**	**16**
3.1. Етнографія та краєзнавство	2	4	6
3.2. Народні промисли та ремесла	1	3	4
3.3. Національна українська кухня	1	3	4
3.4. Українські народні дитячі ігри та забави	1	1	2
Розділ 4. Світ навколо нас	**11**	**23**	**34**
4.1. Країни світу	2	4	6
4.2. Люди з обмеженими можливостями	2	2	4
4.3. Подорож Біблією	2	2	4
4.4. Промисловість	2	4	6
4.5. Основи дослідницької діяльності	2	4	6
4.7. Пішохідний та велотуризм	1	7	8
Розділ 5.«Майстерня доброго гнома»	**2**	**14**	**16**
5.1. Друге життя старих речей	-	4	4
5.2. Цифровий фотоапарат	1	3	4
5.3. Конструювання рухомих моделей	-	4	4
5.4. Дрібний ремонту одягу	1	3	4
Розділ 6. «Дивовижний дім»	**7**	**25**	**32**
6.1. Мета, основні ознаки і принципи скаутингу	2	2	4
6.2. Структура організації українських скаутів	2	-	2
6.3. Основи практичної діяльності скаутської групи	1	3	4
6.4. Скаутські пісні		2	2
6.5. Справа загону, подія скаутської організації	2	18	20
Розділ 7. «Земля сірого ведмедя»	**9**	**11**	**20**
7.1. Рідний край – Україна	4	2	6
7.2. Державний Прапор України	1	1	2
7.3. Сільське господарство України	2	6	8
7.4. Рослинний та тваринний світ України	2	2	4
Розділ 8. Пригодницькі програми («Острови пригод»)	**5**	**25**	**30**
8.1. Безпека на воді. Водний похід.	2	4	68
8.2. Будівля для табору		6	6
8.3. Основи побудови різних споруд, сховища (куреня) у лісі		8	8
8.4. Спостереження за життям комах, маленьких звірів та птахів у природі	1	1	2
8.5. Пригодницькі ігри	2	4	6
8.6. Виконання «детективного»		2	2

завдання			
Підсумок		2	2
Разом:	**68**	**148**	**216**

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ. Розвиток скаутського руху в світі та в Україні (2 год.).

Теоретична частина. Загальне ознайомлення з історією зародження та розвитком скаутингу, засновниками скаутського руху в Україні («Пласт»), видами діяльності, формами та оздоровчим впливом скаутського виховання на дітей. Основні види діяльності скаутингу.

Розділ І. «Таємничий ліс» (34 години)

1.1. Туристський рюкзак (2 год.)

Теоретична частина. Основні поняття туризму. Туристський рюкзак: моделі, правила та способи складання речей. Регулювання рюкзака як завершальний етап зборів у похід.

Практична частина. Відпрацювання вмінь складання речей в рюкзак на правильність та швидкість.

1.2. Техніка пересування та подолання природних перешкод (2 год.)

Теоретична частина. Організація руху на маршруті. Рух лісом та болотом; стежками; трав'янистими схилами; осипищами та моренами; скелями; по снігу та фірну; по льоду. Способи страхування. Загальні положення орієнтування на місцевості.

Практична частина. Виконання тренувальних вправ з оволодіння технікою пересування та подолання природних перешкод. Вправи з орієнтування на місцевості. Рухливі ігри на природі.

1.3. Домедична допомога (4 год.)

Теоретична частина. Загальні поняття домедичної допомоги: основні групи заходів, значення домедичної допомоги. Загальні принципи надання допомоги постраждалому від нещасного випадку: виявлення ознак життя та смерті, іммобілізація, транспортування постраждалих. Принципи черговості транспортування при масових травмах.

Практична частина. Вправи з надання домедичної допомоги постраждалим від нещасних випадків; виготовлення нош; транспортування потерпілого.

1.4. «Читання» слідів тварин (2 год.)

Теоретична частина. Тварини України, їх коротка характеристика. Типи слідів. «Читання» слідів тварин. Картування слідів тварин.

Практична частина. Ігри на розвиток спостережливості. «Читання» слідів за фотографіями. Перегляд навчальних відеофільмів. Проведення «розслідування» по пошуку слідів. Виготовлення печаток-слідів з картоплі.

1.5. Читання карти (6 год.)

Теоретична частина. Загальні правила читання карт, вивчення й оцінка місцевості. Види умовних знаків.

Практична частина. Читання топографічних карт. Вправи з орієнтування на місцевості та у знаходженні визначених об'єктів.

1.6. Організація туристського походу (10 год.)

Теоретична частина. Категорії та форми проведення туристських походів. Організація: мета походу, комплектування та організація групи, вибір і розробка маршруту, складання кошторису. Поняття лінійного, кільцевого, радіального та комбінованого маршрутів. Харчування у поході: складання раціону, правила закупівлі, упаковування і зберігання продуктів, приготування їжі. Роз'яснення наслідків накопичення сміття у лісі, визначення способів його утилізації.

Практична частина. Розроблення маршруту походу. Конкурс на кращий маршрут. Проведення акції «Чистий ліс – чисті легені планети». Прибирання сміття у лісі, парку, його утилізація. Змагання на краще прибирання природної ділянки.

1.7. Туристське спорядження: особисте, групове та спеціальне (8 год.)

Теоретична частина. Належне обслуговування спорядження: правила його зберігання та експлуатації, догляд за обладнанням до і після користування. Види та групи туристських ножів, їх складові частини. Матеріали виготовлення ножів.

Практична частина. Проведення гри «Підготовка спорядження до подорожі», перевірка надійності, цілісності спорядження, відповідність його своєму призначенню, догляд за одягом, взуттям, наметом, ремонт зіпсованого спорядження. Вправи на оволодіння прийомами використання туристських ножів (розрізання мотузок, стругання гілок дерев, виготовлення рогачок-перекладин для підвішування посуду, одягу тощо. Виготовлення милиць, нош, сходів тощо).

Розділ 2. «Кам'яне місто» (30 годин)

2.1. Безпека дорожнього руху (4 год.)

Теоретична частина. Технічні засоби підвищення безпеки дорожнього руху. Основні складові безпеки дорожнього руху. Програми, кампанії та акції з безпеки дорожнього руху.

Практична частина. Проведення конкурсу на знання безпеки дорожнього руху.

2.2. Надзвичайні ситуації (2 год.)

Теоретична частина. Надзвичайна ситуація (НС): поняття, класифікація, причини виникнення, принципи та заходи захисту. Сили та засоби захисту населення і територій від НС техногенного, природного та військового характеру. Запобігання виникненню НС. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій. Запобігання НС в Україні. Державна служба з надзвичайних ситуацій України.

Практична частина. Перегляд навчального відеофільму.

2.3. Екологічні проблеми сучасності (6 год.)

Теоретична частина. Поняття та класифікація екологічних проблем. Основні групи екологічних проблем: забруднення атмосфери, забруднення та виснаження водних ресурсів, деградація ґрунту. Основні екологічні проблеми України.

Практична частина. Проведення екологічної акції «Чисті береги».

2.4. Захист домашніх тварин (2 год.)

Теоретична частина. Права тварин. Розвиток ідеї гуманного ставлення до тварин. Опір антигуманному ставленню до тварин. Законодавча база гуманного ставлення до тварин в Україні. Правила поводження з тваринами, що виключають жорстокість.

2.5. Безпека харчових продуктів (4 год.)

Теоретична частина. Традиційні і сучасні системи харчування. Безпека харчових продуктів: вимоги, ризики та шляхи вирішення проблем. Дієтичне харчування.

Практична частина. Конкурс «Корисна страва» (самостійне приготування страви з 3-5 інгредієнтів; презентація страви).

2.6. Вторинна переробка відходів (6 год.)

Теоретична частина. Поняття, значення та історія вторинної переробки сміття. Технології вторинної переробки: уживані технології, спалювання сміття, новітні розробки. Види вторинної сировини.

Практична частина. Екологічна акція «Цікаве дозвілля – чисте довкілля». Виготовлення виробів з пластику.

2.7. Особиста безпека (4 год.)

Теоретична частина. Безпека у побуті, у природі, в екстремальних ситуаціях. Основні джерела побутових небезпек – електрика, побутовий газ, харчові отруєння, домашні тварини. Електробезпека. Пожежна безпека. Транспортна безпека. Небезпеки масових заходів. Отруйні рослини та тварини. Правила поведінки при зустрічі з агресивною твариною. Виживання у екстремальних умовах.

Практична частина. Розв’язування ситуативних задач, робота з інформаційними джерелами, проведення тренінгу «Моя особиста безпека».

2.8. Безпека взимку (2 год.)

Теоретична частина. Небезпеки зими. Правила безпеки життєдіяльності взимку. Переохолодження. Обмороження. Ожеледиця. Безпечна поведінка на льоду. Домедична допомога потерпілому.

Практична частина. Відпрацювання скоординованих дій з врятування людини, що потрапила в ополонку чи під лід. Надання домедичної допомоги потерпілому.

Розділ 3. «Давня планета» (16 годин)

3.1. Етнографія та краєзнавство (6 год.)

Теоретична частина. Суть понять етнографії і краєзнавства. Етнографія в Україні. Народні звичаї і обряди, їх зв’язок з традиційним світоглядом та дохристиянськими віруваннями українців. Звичаї та традиції зимового, весняного, літнього і осіннього циклу. Сімейна обрядовість. Трудова обрядовість.

Практична частина. Відвідування краєзнавчого музею свого регіону.

3.2. Народні промисли та ремесла (4 год.)

Теоретична частина. Історія, значення, основні види народних промислів, їх регіональні особливості. Вироби народних майстрів, які стали символом самобутності української культури.

Практична частина. Виготовлення виробів за мотивами народних промислів та ремесел (за вибором педагога і вихованців).

3.3. Національна українська кухня (4 год.)

Теоретична частина. Історія, характерні ознаки, традиційні страви та регіональні особливості української кухні. Обрядові страви українців.

Практична частина. Приготування страв української кухні (за вибором дітей).

3.4. Українські народні дитячі ігри та забави (2 год.)

Теоретична частина. Поняття гри. Характеристика, класифікація та практичне використання українських народних ігор.

Практична частина. Проведення українських народних дитячих ігор та забав (за вибором педагога та дітей).

Розділ 4. Світ навколо нас (34 години)

4.1. Країни світу (6 год.)

Теоретична частина. Поняття «країни світу». Типологія країн. Етимологія назв. Сучасна світова культура.

Практична частина. Заочна подорож «Країнами світу».

4.2. Люди з обмеженими можливостями (4 год.)

Теоретична частина. Термінологія. Права людей з обмеженими можливостями та інтеграція в суспільство. Міжнародні документи про їх права. Соціальний та економічний захист людей з обмеженими можливостями в Україні. Соціальний статус, адаптація та професійна реабілітація людей з обмеженими можливостями. Необмежені можливості: люди, які підкорили світ в інвалідному візку.

Практична частина. Організація та проведення благодійних акцій, зустрічей з людьми з обмеженими можливостями.

4.3. Подорож Біблією (4 год.)

Теоретична частина. Біблійний канон. Склад та структура християнської Біблії. Склад та структура єврейської Біблії. Зміст Біблії. Переклади Біблії та їх поширення. Проникнення в Україну. Відносини з наукою. Цікаві факти про Біблію. Найбільші церковні свята в Україні.

Практична частина. Участь в організації та проведенні дитячих свят Різдва, Стрітення, Великодня тощо.

4.4. Промисловість (6 год.)

Теоретична частина. Історія розвитку промисловості України. Галузі промисловості України. Поняття індустріального та постіндустріального суспільства. Промисловість і навколишнє середовище.

Практична частина. Екскурсія на регіональний промисловий об’єкт.

4.5. Основи дослідницької діяльності (6 год.)

Теоретична частина. Види дослідницької діяльності. Обрання тем досліджень відповідно до уподобань кожної дитини (життя рослин, екологія, медицина, зоологія, астрономія, інформатика тощо). За допомогою прийомів розумової та творчої діяльності розвивати у дітей уміння та навички аналізувати,

диференціювати ознаки, виділяти головне, узагальнювати, класифікувати, доводити.

Практична частина. Робота дітей в групах. Проведення творчого конкурсу, де кожен має можливість показати власні індивідуальні здібності з врахуванням своїх вподобань та бажання (проведення спостережень, збір даних, підготовка виробів, малюнків, моделей тощо).

4.6. Пішохідний та велотуризм (8 год.)

Теоретична частина. Поняття та підвиди пішохідного туризму: трекінг-туризм, легка хода, бекпекінг. Велотуризм як активний відпочинок. Різновиди велопоходів. Спортивний велотуризм. Категорії складності велосипедних походів.

Практична частина. Організація та проведення пішохідних та велосипедних туристських походів.

Розділ 5. «Майстерня доброго гнома» (16 годин)

5.1. Друге життя старих речей (4 год.)

Практична частина. Виготовлення виробів зі старих речей (за вибором вихованців). Проведення конкурсу «Майстерні рученята».

5.2. Цифровий фотоапарат (4 год.)

Теоретична частина. Коротка історія розвитку фотографії та винаходу фотоапарата. Принцип дії цифрової фотокамери. Основні елементи цифрової фотокамери. Носії цифрової інформації. Живлення цифрового фотоапарату. Класифікація цифрових фотоапаратів: дзеркальні, псевдодзеркальні, гібридні, компактні.

Практична частина. Вивчення принципу роботи дзеркального цифрового фотоапарату. Фотографування природних об’єктів. Проведення виставки-конкурсу.

5.3. Конструювання рухомих моделей (4 год.)

Практична частина. Виготовлення паперової моделі з рухомими деталями (наприклад, «Веселий клоун-акробат»), іграшок-сюрпризів.

5.4. Дрібний ремонту одягу (4 год.)

Теоретична частина. Короткі відомості з ремонту одягу. Види обробки декоративними деталями та конструктивними засобами. Способи ремонту латками: ручний, машинний і клейовий.

Практична частина. Виконання вправ з удосконалення вмінь та навичок роботи з тканиною, голкою, нитками; виконання дрібного ремонту одягу, накладання латок, пришивання ґудзиків, виготовлення та пришивання вішака для одягу.

Розділ 6. «Дивовижний дім» (32 години)

6.1. Мета, основні ознаки і принципи скаутингу (4 год.)

Теоретична частина. Скаутський закон. Символіка та атрибути: міжнародний та українські символи скаутингу, скаутський знак, скаутська форма.

Практична частина. Вивчення скаутських законів, символіки та атрибутів, створення символіки загону.

6.2. Структура організації українських скаутів (2 год.)

Теоретична частина. Національна організація скаутів України (НОСУ). Пласт. Осередки. Прапори. Скаутська програма. Патрульна система.

6.3. Основи практичної діяльності скаутської групи (4 год.)

Теоретична частина. Організація роботи в скаутській групі. Навчання через дію. Обіцянка та Закон як основа діяльності загону. Принципи розподілу обов'язків між членами скаутської групи.

Практична частина. Проведення на природі у формі гри і суспільно-корисної праці генерального прибирання та дрібного ремонту місця зборів (паркова зона, лісова галявина тощо) з метою сприяння самовихованню дітей через навчання дією; визнання відповідальності за свої вчинки, розвитку кращих рис характеру та оволодіння навичками самообслуговування, здобуття вміння як взаємодіяти, так і керувати.

6.4. Скаутські пісні (2 год.)

Теоретична частина. Коротка історія розвитку та дослідження скаутської (пластової) пісенності. Жанрово-тематичні особливості скаутських (пластових) пісень. Особливості сучасного побутування поезії скаутів (пластунів).

Практична частина. Розучування скаутських пісень.

6.5. Справа загону, подія скаутської організації (20 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення зі здобутками світового скаутингу та доброчинною діяльністю скаутів НОСУ (Національної організації скаутів України), Пласту. Гасло: «Жодного дня без доброї справи».

Практична частина. Проведення збору-походу «Діти за здоровий спосіб життя». Проведення творчих конкурсів. Участь у доброму ділі, події регіональної скаутської організації.

Розділ 7. «Земля сірого ведмедя» (20 годин)

7.1. Рідний край – Україна (6 год.)

Теоретична частина. Короткий історичний огляд. Державний устрій. Адміністративний поділ. Незалежність. Зовнішня політика. Збройні сили. Війна на території України. Демографія. Економіка. Освіта. Наука. Культура. Географія України: розташування, рельєф, клімат, водойми. Ландшафти та фізико-географічне районування України, природні ресурси. Фауна і флора.

Практична частина. Інтелектуальна гра «Чи знаєш ти свій край».

7.2. Державний Прапор України (2 год.)

Теоретична частина. Стандартизація розміру та кольору, порядок смуг, тлумачення символіки, історія Державного Прапору України. День Державного Прапора.

Практична частина. Етика використання Державного Прапора. Вправляння.

7.3. Сільське господарство України (8 год.)

Теоретична частина. Загальна характеристика сільського господарства України. Рослинництво. Овочівництво. Тваринництво. Проблеми розвитку сільського господарства.

Практична частина. Підготовка та презентація матеріалів про розвиток галузей сільського господарства (на вибір) у своєму регіоні (районі, області) Екскурсія на місцеве сільськогосподарське підприємство.

7.4. Рослинний та тваринний світ України (4 год.)

Теоретична частина. Різноманітність видового складу рослинного та тваринного світу, закономірності поширення рослинності. Рослинні компоненти лісів, степів, луків, боліт. Червона книга України.

Практична частина. Екскурсія в природу з метою вивчення тваринного та рослинного світу рідного краю.

Розділ 8. «Острови пригод» (30 годин)

8.1. Безпека на воді. Водний похід. (6 год.)

Теоретична частина. Знайомство з водним туризмом, правилами безпеки на воді при перевертанні човна; підготовка до водного походу: визначення маршруту, вибір судна, спорядження, одягу, необхідних речей (аптечка, ремкомплект та ін.).

Практична частина. Водний похід на катамаранах по місцевій річці. Формування у дітей потягу до здорового способу життя, витривалості, впевненості у собі, сили волі, вміння поводитися у складній ситуації.

8.2. Будівля для табору (6 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення дітей з основними видами таборових будівель, їх призначенням.

Практична частина. Навчити розрізняти основні види дерев для будівництва та формувати вміння з’єднувати частини будівель.

8.3. Основи побудови різних споруд, сховища (куреня) у лісі (8 год.)

Практична частина. Навчити правильно користуватись ручним інструментом (пилка, сокира, лопата тощо); зробити макет стільця, стола, спостережної вежі; формувати вміння планувати наметовий табір.

8.4. Спостереження за життям комах, маленьких звірів та птахів у природі (2 год.)

Теоретична частина. Закріпити знання дітей про способи живлення та пристосування тварин до навколишнього середовища. Розвивати у дітей співчуття до тварин, які потрапили в біду, прагнення допомогти їм, обурення з приводу жорстокого ставлення до них. Формувати розуміння того, що без тварин природа «мертва», що не можна ділити їх на «корисних» та «шкідливих» і керуватися цим у своїх вчинках стосовно них.

Практична частина. Проведення гри-вікторини «Природі потрібні всі». Розвиток розумових операцій, уваги, уяви.

8.5. Пригодницькі ігри (6 год.)

Теоретична частина. Знайомство дітей з цікавими, пригодницькими іграми.

Практична частина. Проведення пригодницьких ігор «Золото скіфів», «Амазонка», «Вартові» тощо. Розвиток логічного мислення, уваги, уяви і творчих здібностей. Формування вмінь та навичок діяти самостійно, адаптуватися в складній ситуації і знаходити вихід.

8.6. Виконання «детективного» завдання (2 год.)

Практична частина. Проведення детективної гри «Пошук зниклих». Розвиток орієнтування на місцевості, дедуктивного мислення, уваги, творчого підходу до ситуації.

Підсумок (2 год.)

Теоретична частина. Підбиття підсумків роботи гуртка за рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

У процесі реалізації програми у вихованців мають сформуватися такі компетентності:

Пізнавальна компетентність

- знають основи гігієни;
- знають про ознаки поширених в подорожах хвороб;
- знають про особливості організації харчування у побуті та в поході;
- знають про правила безпеки життєдіяльності при перебуванні на природі, у міському середовищі, на воді, під час дорожнього руху, пішого та велотуризму тощо;
- знають про вимоги догляду за спорядженням;
- знають закони скаутингу;
- володіють відомостями про державну символіку, її призначення;
- знають про правила поводження під час ігор.

Практична компетентність

- володіють основами туристської підготовки та безпеки життєдіяльності;
- уміють правильно вести себе у надзвичайних ситуаціях;
- уміють виконувати дослідницькі завдання;
- володіють способами надання домедичної допомоги;
- застосовують основні правила читання карти;
- володіють порядком організації страховки і самостраховки учасників походу;
- уміють створювати предмети власними руками;
- уміють будувати сховище (курінь);
- уміють готувати їжу в умовах походу.

Творча компетентність

- проявляють уміння аналізувати, диференціювати ознаки, виділяти головне, узагальнювати, класифікувати, доводити;
- уміють самостійно виконувати завдання з урахуванням задач, поставлених перед групою;
- проявляють ініціативу при вирішенні завдань групи, загону;
- проявляють спостережливість під час перебування на природі.

Соціальна компетентність

- уміють комунікувати у складі скаутської групи та поза її межами;
- уміють самотужки розрізняти, купувати продукти харчування;
- відповідально ставляться до навколишнього середовища.

Основний рівень, один рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ. «Зустріч друзів»	2	2	**4**
Розділ 1. Скаутський рух у сьогоденні	**3**	**27**	**30**
1.1. Сучасний стан скаутського руху у світі	1	5	6
1.2. Основні поняття скаутингу	1	3	4
1.3. Головні напрями діяльності скаутів	1	3	4
1.4. Таборування	-	16	16
Розділ 2. Основи домедичної допомоги	**5**	**9**	**14**
2.1. Препарати аптечки домедичної допомоги	2	2	4
2.2. Види травм	1	3	4
2.3. Домедична допомога при різноманітних видах кровотеч	2	2	4
2.4. Домедична допомога при різних видах ушкоджень	-	2	2
Розділ 3. Основи геральдики. Скаутські символи, атрибути, знаки	**10**	**14**	**24**
3.1. Основи науки про символи	2	2	4
3.2. Скаутська атрибутика. Її значення	2	2	4
3.3. Зустріч/відеозв'язок з представниками місцевої скаутської організації	-	2	2
3.4. Основи геральдичної науки. Державний Герб України та країн світу	4	2	6
3.5. Символіка мого загону	2	4	6
3.6. Інтелектуальна гра «У світі геральдики»	-	2	2
Розділ 4. Туристські вузли	**2**	**16**	**18**
4.1. Типологія туристських вузлів	2	-	2
4.2. Вузол «простий»; «вісімка»; «той, що біжить»	-	2	2
4.3. Вузол «напівштик», «простий штик»	-	2	2
4.4. Вузол «зустрічний», «простий», «подвійна вісімка»	-	2	2
4.5. Вузол «вантовий», «простий провідник»	-	2	2

4.6. Вузол «провідник вісімка», «подвійний провідник»	-	2	2
4.7. Майстер-клас «Туристські вузли»	-	2	2
4.8. Похід вихідного дня	-	4	4
Розділ 5. Вступ до загону скаутів	**4**	**26**	**30**
5.1. Попередній (пробний) іспит	2	-	2
5.2. Скаутське випробування	-	2	2
5.3. Таборування	2	24	26
Розділ 6. Інтелектуальні ігри та тренінги	**-**	**10**	**10**
6.1. Інтелектуальні ігри	-	8	8
6.2. Соціально-психологічний тренінг	-	2	2
Розділ 7. Основи проєктування таборових побудов	**8**	**10**	**18**
7.1. Теорія проектування побудов «піонеринг»	4	-	4
7.2. «Піонеринг»: «Кран-переправа», «Підйомні сходи», «Сторожова вежа»	1	3	4
7.3. Особливості побудов: «Обідній стіл»,«Лавка», «Пристосування для умивальника»	2	2	4
7.4. Побудова «Пліт»	1	1	2
7.5. Заняття-практикум зі створення таборових побудов	-	2	2
7.6. Конкурс-презентація побудов	-	2	2
Розділ 8. Пішохідний туризм	**10**	**42**	**52**
8.1. Спортивне орієнтування	2	8	10
8.2. Спортивна підготовка	2	4	6
8.3. Дослідницька діяльність під час експедиції	2	4	6
8.4. Експедиція рідним краєм з елементами таборування	2	24	26
8.5. Підсумки дослідницької роботи	2	2	4
Підсумок	**-**	**16**	**16**
Разом	**46**	**170**	**216**

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ. «Зустріч друзів» (4 год.)

Теоретична частина. Презентація програми діяльності гуртка, визначення форм, завдань та вимог до вихованців у другому році навчання. Повторення набутих знань під час першого року навчання скаутингу.

Практична частина. Вихід у природу: облаштування місця проведення зборів.

Розділ 1. Знайомство зі скаутським рухом (30 годин)

1.1. Сучасний стан скаутського руху (6 год.)

Теоретична частина. Сучасні тенденції розвитку скаутингу у світі, в Україні.

Практична частина. Комплекс ігор на зміцнення дитячого колективу, рухливі ігри на вулиці, екскурсії по мікрорайону тощо.

1.2. Основні поняття скаутингу (4 год.)

Теоретична частина. Термінологія, закони, вікові градації.

Практична частина. Ігри, спрямовані на згуртування дитячого колективу, рухливі ігри на вулиці. Ігри на закріплення знань основних понять скаутингу, малювання карти мікрорайону.

1.3. Головні напрями діяльності скаутів (4 год.)

Теоретична частина. Основні скаутські «спеціальності». Табірна практика (що роблять скаути в таборі, чого повинні навчитися перед табором).

Практична частина. Рухливі ігри на вулиці, інтелектуальні ігри. Тренінг на створення дружньої обстановки у групі.

1.4. Таборування (16 год.).

Практична частина. Скаутський табір. Перевірка рівня засвоєних знань з основ скаутингу.

Розділ 2. Основи домедичної допомоги (14 годин)

2.1. Препарати аптечки домедичної допомоги (4 год.)

Теоретична частина. Похідна аптечка, назви та застосування лікарських препаратів, використання народних засобів та трав, виховання відповідальної поведінки при підготовці до походу, уважності та охайності.

Практична частина. Підбір потрібних ліків для аптечки. Ігри за сюжетом.

2.2. Види травм. (4 год.)

Теоретична частина. Види травм та правила поведінки при наданні домедичної допомоги.

Практична частина. Домедична допомога при різних видах травм.

2.3. Домедична допомога при різних видах кровотеч (4 год.)

Теоретична частина. Домедична допомога при різних видах кровотеч (капілярному, венозному, артеріальному, внутрішньому). Поведінка при нещасних випадках, розвиток уміння діяти відразу.

Практична частина. Розвивальні та ситуативні ігри з використанням правил домедичної допомоги при кровотечах.

2.4. Домедична допомога при різних видах ушкоджень (2 год.)

Практична частина. Домедична допомога при різних видах ушкоджень (закріплення). Бажана присутність професійного лікаря.

Розділ 3. Основи геральдики. Скаутські символи, атрибути, знаки (24 години)

3.1. Основи науки про символи (4 год.)

Теоретична частина. Основні символи скаутингу. Знак «приналежність до руху», привітання скаутів, заклик, відгук, емблема скаутів.

Практична частина. Розвивальні ігри з безпеки життєдіяльності.

3.2. Скаутські атрибути. Їх значення (4 год.)

Теоретична частина. Скаутська форма, її значення, знаки розрізнення.

Практична частина. Вікторина «Скаутські символи», конкурс на кращу емблему загону.

3.3. Зустріч/відеозв'язок з представниками місцевої скаутської організації (2 год.)

Практична частина. Зустріч/відеозв'язок з представниками місцевої (регіональної) організації з метою дослідження специфіки її скаутської діяльності.

3.4. Основи геральдичної науки. Державний Герб України та країн світу (6 год.)

Теоретична частина. Головні аспекти та правила геральдики. Особливості герба як державного символу.

Практична частина. Конкурс «Герб моєї родини» (двору, школи тощо).

3.5. Символіка мого загону (6 год.)

Теоретична частина. Основи створення та використання у справі вирізняючих знаків свого загону.

Практична частина. Робота над створенням герба свого загону, прийняття загальним голосуванням єдиного відмінного знаку «зграї» (краватка, емблема тощо).

3.6. Інтелектуальна гра «У світі геральдики» (2 год.)

Практична частина. Гра-змагання з перевірки засвоєних знань з розділу.

Розділ 4. Туристські вузли (18 годин)

4.1. Типологія туристських вузлів (2 год.)

Теоретична частина. Основні види вузлів: термінологія, призначення.

4.2. Вузол «простий»; «вісімка»; «той, що біжить» (2 год.)

Практична частина. Техніка в'язання вузлів: «простий»; «вісімка»; «той, що біжить».

4.3. Вузол «напівштик», «простий штик» (2 год.)

Практична частина. Техніка в'язання вузлів: «напівштик», «простий штик».

4.4. Вузол «зустрічний», «простий», «подвійна вісімка» (2 год.)

Практична частина. Техніка в'язання вузлів: «зустрічний», «простий», «подвійна вісімка». Гра «Майтер вузла».

4.5. Вузол «вантовий», «простий провідник» (2 год.)

Практична частина. Техніка в'язання вузлів: «вантовий», «простий провідник».

4.6. Вузол «провідник вісімка», «подвійний провідник» (2 год.)

Практична частина. Техніка в'язання вузлів: «напівштик», «простий штик».

4.7. Майстер-клас «Туристські вузли» (2 год.)

Практична частина. Конкурс з в'язання вузлів.

4.8. Похід вихідного дня (4 год.)

Практична частина. Похід із застосуванням умінь з в'язання туристських вузлів.

Розділ 5. Вступ до загону скаутів (4 години)

5.1. Попередній (пробний) іспит (2 год.)

Практична частина. Перевірка отриманих знань за програмою скаутингу, основних понять та законів. На ньому перевіряється готовність дитини до основного іспиту, з'ясовуються можливості кожного, проводиться (за необхідності) корекція знань.

5.2. Скаутське випробування (2 год.)

Практична частина. Завдання на знання основних аспектів скаутингу. За підсумками випробування діти, що склали його, урочисто приймаються до скаутського загону (за бажанням дитини), укладається його стала назва та девіз.

5.3. Таборування (24 год.)

Теоретична частина. Маршрути радіальних виходів, об'єкти дослідження, розподіл обов'язків на час таборування. Спорядження групове та особисте.

Практична частина. Таборування з радіальними виходами, виконання дослідницьких завдань.

Розділ 6. Інтелектуальні ігри та тренінги (10 годин)

6.1. Інтелектуальні ігри (8 год)

Практична частина. Ігри типу «Повітряна куля», «Крокодил», «Телеграма», «Римування» тощо.

6.2. Соціально-психологічний тренінг (2 год.)

Практична частина. Тренінг «Моя скаутська родина».

Розділ 7. Основи проєктування таборових побудов (18 годин)

7.1. Теорія проєктування побудов «піонеринг» (4 год.)

Теорет ична част ина. Види побудов, організація ночівель, житлові побудови тощо. Проєктування побудов.

7.2. «Піонеринг»: «Кран-переправа», «Підйомні сходи», «Сторожова вежа» (4 год.).

Теорет ична част ина. Побудова крану-переправи, підйомних сходів та сторожової вежі.

Практ ична част ина. Макети зазначених побудов «піонерингу».

7.3. Особливості побудов: «Обідній стіл», «Лавка», «Пристосування для умивальника» (4 год.)

Теорет ична част ина. Матеріали, інструменти для виготовлення обіднього столу, лавки, пристосування для умивальника. Їх особливості.

Практ ична част ина. Макети обіднього столу, лавки, пристосування для умивальника.

7.4. Побудова «Пліт» (2 год.)

Теорет ична част ина. Особливості побудови «Пліт». Туристські вузли, необхідні для виготовлення плоту.

Практ ична част ина. Макет побудови «Пліт».

7.5. Заняття-практикум зі створення таборових побудов (2 год.)

Практична частина. Таборові побудови (створення моделей за вибором).

7.6. Конкурс-презентація побудов (2 год.)

Практична частина. Презентація самостійно виготовлених побудов «піонерингу».

Розділ 8. Пішохідний туризм (48 годин)

8.1. Спортивне орієнтування (10 год.)

Теорет ична част ина. Історія туризму. Топографічні знаки. Види орієнтування. Застосування компасу в походах.

Практ ична част ина. Читання карт, схем і робота з ними. Проходження траси орієнтування. Участь у залікових змаганнях.

8.2. Спортивна підготовка (6 год.)

Теоретична частина. Основи загартування організму. Комплекс вправ для роботи різних груп м'язів. Правила розподілу фізичного навантаження.

Практ ична част ина. Робота над створенням комплексу вправ ранкової зарядки з урахуванням індивідуального фізичного розвитку та стану здоров'я. Тренінг «Про що говорить твоє тіло».

8.3. Дослідницька діяльність під час експедиції (6 год.)

Теоретична частина. Правила вибору маршруту експедиції. Об'єкти історичного, культурологічного, мистецького характеру. Засоби збирання інформації: картка дослідження об'єкта, інтерв'ювання респондентів тощо.

Практична частина. Робота над створенням маршруту експедиції з визначенням об'єктів дослідження. Робота в групах з використанням різних засобів збору інформації.

8.4. Експедиція рідним краєм з елементами таборування (26 год.)

Теоретична частина. Спорядження на час експедиції. Розподіл обов'язків між членами групи. Підготовка документації (поденна програма, карти, схеми, картки дослідження об'єктів тощо).

Практична частина. Рух за визначеним маршрутом. Збір та обробка даних краєзнавчого характеру. Таборування у місцях ночівлі.

8.5. Підсумки дослідницької роботи (4 год.)

Практична частина. Вибір методів узагальнення матеріалів, зібраних під час експедиції. Розподіл тем виступів членів експедиції.

Практична частина. Виступи дітей за матеріалами проведеної дослідницької роботи.

Підсумок (16 годин)

Практ ична част ина. Підбиття підсумків. Туристський похід. Під час походу закріпити набуті протягом року знання зі скаутингу, практично перевірити рівень умінь та навичок вихованців з туризму, таборування в природних умовах.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

У процесі реалізації програми у вихованців мають сформуватися такі компетентності:

Пізнавальна компетентність

- знають основні принципи тактики підготовки і проведення пішохідних походів;
- знають про ознаки поширених у подорожах хвороб;
- знають основи домедичної допомоги при травмах, кровотечах;
- знають вміст аптечки;
- знають про особливості організації харчування у побуті та в поході;
- знають про безпеку життєдіяльності при перебуванні на природі, у міському середовищі, на воді, під час дорожнього руху, пішого туризму тощо;
- знають найуживаніші види вузлів;
- володіють основами геральдики, відмінних знаків;
- володіють правилами спортивного орієнтування;
- знають правила поводження під час ігор;
- володіють теорією проєктування побудов «піонеринг»;
- знають про особливості загальної та спеціальної фізичної підготовки, методику загартування організму.

Практична компетентність

- уміють добирати і укомплектовувати спорядження;
- володіють технікою в'язання різноманітних вузлів: «простий»; «вісімка»; «той, що біжить», «напівштик», «простий штик», «зустрічний», «простий», «подвійна вісімка», «вантовий», «простий провідник», «провідник вісімка», «подвійний провідник»;
- уміють застосовувати практично знання зі спортивного орієнтування;
- уміють розробляти тактику подолання різноманітних видів перешкод під час походу;
- володіють способами надання домедичної допомоги;
- уміють виготовляти побудови «піонеринг»: «Кран-переправа», «Підйомні сходи», «Сторожова вежа», «Обідній стіл», «Лавка», «Пристосування д/умивальника», «Пліт»;
- уміють складати комплекс ранкової зарядки з урахуванням розвитку усіх груп м'язів.

Творча компетентність

- мають навички аналізувати, диференціювати ознаки, виділяти головне, узагальнювати, класифікувати, доводити;
- проявляють ініціативу при вирішенні завдань групи, загону;
- уміють самостійно створювати символіку своєї родини, школи, загону;
- володіють методикою самоконтролю функціонального стану організму.

Соціальна компетентність

- застосовують закони скаутингу в загоні та повсякденному житті;
- підтримують доброзичливу атмосферу у колективі;
- відповідально ставляться до навколишнього середовища.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. 8 елементів пластового (скаутського) виховного методу [Електронний ресурс] // Пласт. – Режим доступу: https://www.plast.org.ua/blog-8-elements-plast-method/.
2. Гаврилова О. В. Становлення скаутського руху на Україні / Гаврилова Олена Вікторівна // Наукові праці. – Т. 46. – Вип. 33: Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2006.
3. Жданович Ю. Вчимося і граємося: метод. реком. для організаторів дозвілля дітей/ Ю. Жданович. – К.: Шк. світ, 2008.
4. Джекі Бейлі. Школа скаутингу. Все, що треба знати для пригод просто неба» – «Видавництво Старого Лева», 2022.
5. Майдибура А.В. Скаутинг – система виховання. Посібник. – Миколаїв, 2011.
6. Національна організація скаутів України [Електронний ресурс] // ВікіпедіЯ. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_організація_скаутів_України.
7. Національна організація скаутів України [Електронний ресурс] // NiNa.Az – Режим доступу: https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Національна_організація_скаутів_України.html.
8. Національна організація скаутів України [Електронний ресурс] // scoutwiki.org – Режим доступу: https://uk.scoutwiki.org/Національна_організація_скаутів_України.
9. Організація українських скаутів [Електронний ресурс] // ВікіпедіЯ. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Організація_українських_скаутів
10. Окаринський В. М. Український скаутський рух у Центральній та Південно-Східній Україні // Наукові записки. Том 18, Спеціальний випуск: у двох частинах. Частина 1 / Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2011. – С. 134-139.
11. Про пласт. [Електронний ресурс] // Пласт. – Режим доступу: https://www.plast.org.ua/about/.
12. Скаутинг // Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 828-830.
13. Субтельний Орест. Україна: історія / Пер. с англ. Ю.І. Шевчука; Вст. ст. С.В. Кульчицького. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1993.
14. У Києві стартував Всеукраїнський скаутський форум до відзначення 100-річчя українського скаутського руху. [Електронний ресурс] // Всеукраїнська молодіжна організація. Національна Організація Скаутів України. – Режим доступу: https://web.archive.org/web/20161117211458/http://www.ukrscout.org/index.php/uk/newsforom-ua/215-newsforom-startua.
15. Якимович Б. З. Пласт. Український пластовий улад // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – С. 267.